

5952

1934

Сніп

УКРАЇНСЬКА ЧАСОПИСЬ.

Виходить що-тиння у неділю в ранці у Харькові.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік **3** руб., на пів-року **1** руб. **75** коп., на 3 місяці **1** руб., окреме число — **5** коп. За-кардон — **4** руб., ¹/₂ року — **2** руб.

Річні передплатники одержать без-платний додаток.
Адреса Редакції: **КОНТОРСЬКА, 21.**
Телефон редакції — **839.**

В справах редакції можна бачити від **3** до **5** годин
= ввечора по понеділках, середах та п'ятницях. =

Автори рукописів повинні подавати своє прізвище й адресу. Редакція може скорочувати і змінити статті; більші статті, до друку не ухвалені, переходять в редакції 3 місяці й висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГЛОШЕНЬ:
За рядок петіту попередю тексту, або за його місце платиться по **30** к. і по умові.
За рядок петіту після тексту: за перший раз **20** к. і по умові, за другий — **10** к.
Хто шукає заробітку, платить за оповістку в **3** рядки **10** к. за раз, при умові друкування не менше **3-х** разів.

З ПРИВОДУ надісланих до газети **ВІРШІВ** редакція не листується.

Ч^о 3.

15 (28) Січня.

1912 рік.

ЗМІСТ: Передовиця. Композитор Микола Лисенко. Наші музичні справи. Українське життя в 1911 р. Сумні звістки. Де Павло Овчаренко? Новини. Не знаю де... (вірш). Гості (фельетон). Портрет Лисенка. Оголошення.

ЄДИНА УКРАЇНСЬКА ЧАСОПИСЬ НА СЛОБІДЬСЬКІЙ УКРАЇНІ

С Н І П

містить:

Статті в справах політичних та громадських.
Огляди критичні: з поля літератури та мистецтва.
Фел'етон, оповідання, вірши то-що.
Галерея видатних діячів українських.
Хроніка подій, дописи, новини.

ХАРЬКІВ. УКРАЇНСЬКА ТРУППА **Т. КОЛЕСНИЧЕНКО.** ТЕАТР ГРІККЕ ЩОДЕННИЙ РЕПЕРТУАР:

5 Січня (ранком)	„ОЙ НЕ ХОДИ, ГРИЦЮ“.	(у вечері)	1) „ПО ВУСАМ ТЕКЛО, ТА В РОТ НЕ ПОПАЛО“, 2) „ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУНАЕМ“.
6 „	„МАРУСЯ БОГУСЛАВКА“.	19 Січня	„ЛИМЕРІВНА“.
7 „	„ВОСКРЕСІННЯ“.	20 „	„ВОСКРЕСІННЯ“.
8 „	„СЕРЕД БУРІ“.	21 „	„ЧАРІВНИЦЯ“.

В ОСЕРЕДКУ ХАРЬКОВА

На розі Рибної в. та Троїцького п. б. Кальфа

Телеф. № 28—62. **ОДЧИНЕНА** Телеф. № 28—62.

ВЕЛИКА ПЕТЕРГОФСЬКА ГОСТИННИЦЯ

Найбільшу увагу звернено на гігієну та вигоди

Таровий опал, електричне освітлення, ванни, телефони. Вміють розмовляти на чужинних мовах.

Кімнати від **1** р. **25** к. до **10** руб. денно,

включуючи плату за освітлення та білизну.

Велика знижка воякерам та по-місячно.

8—2

15 січня 1912 р. Харьків.

У стародавній столиці колишнього королівства нашого у Львові йдуть „наради“ Краєвого Союму. Вже друга сесія Галицького Союму йде під звуки української музики. Але се не є та сумовита мелодія українська, що характеризує похилий народ. Різка, оглушаюча, а разом бадьора, повна віри в свою правість і в свою премогу—ся нова музика українського народу. Жмінька

депутатів-Українців у Галицькому Союмі робить концерт Польському панованню.

З напруженням дослухає цілий Українській народ до цієї музики, але найдужче та частина нашого народу, що живе в Австрії. Мала жмінька депутатів Українців проводить свою обструкцію перед довгими мовчазними лавами поляків. Їх фізичних сил занадто мало, але по цілій східній Галичині відбуваються по селах віча, а на тих вічах ухвалюють Українці і солідарність свою з жмінькою своїх депутатів і посиляють їм моральну підтримку і просять їх міцно стояти в боротьбі. І міцно проводить мала горсточка свою героїчну боротьбу проти пановання чужої нації над нашим народом.

Се панованне почалося геть давно. Аж тоді ще, як державна самостійність Королівства утвореного Львом, Данилом та Романом була знищена, ся частина Української землі була прилучена до Польщі. І шістьсот років над сією частиною нашого народу тягнеться панованне поляків. Тільки на коротку хвилю, за Богдана Хмельницького, се панованне фактично було усунено, але не пощастило Гетьманові нашому „вбити увесь нарід Українській з під іга лядського, єгипетського“, який ідеал поставив він собі.

Польща знов вернула собі панованне над сею частиною нашої землі і добила недобитків. Протягом довгого пановання забрала Польща ріжними заходами та способами усі не тільки вищі, але й середульші шарі нашого народу. Не тільки Українська шляхта, яка ще до Богдана Хмельницького зрадила свій народ і породила таких страшних зрадників та ворогів свого народу як напр. Ярема Вишневецький, але й міщанство навіть—ціком винародовилося і рік 1848—у Австрії—весна народів—початок конституційної ери—застав у Галичині тільки просте селянство з прикметами Української національності, бо навіть сільське духовенство, хоч по вірі й відріжнялось від польського, але цілком було під впливом польщизни і родини їх були наскрізь спольщені. Як тепер на Україні Росийській родинною мовою Українського духовенства є мова росийська, так тоді в Галичині тай на цілому правобережжі родинною мовою Українського духовенства—була мова польська. Конституційна ера принесла початок відродженню Українського народу в Галичині. Треба зазначити, що Галичина різко ділиться на дві частини: одна західня, яка становить третину території, заселена поляками, друга східня—Українцями. Україн-

ців у Галичині до 3 мільйонів, поляків—поверх трьох мільйонів. Отже сі два народи що до численности своєї сливе рівні. Конституція австрійська на папері визнає рівноправність усіх націй. Але Галичина становить автономну провінцію, якою править Сойм, утворений на феодальних основах.

Зрозуміло отже, що в ролі феодалів з'явилися поляки й заволоділи Соймом. Якесь мізерна горстка депутатів від українського народу була тільки для прикраси в тому Соймі.

Але з того часу, як Австрійський Парламент утворено на нових демократичних основах загального голосування, Феодальний Галицький Сойм зробився анахронізмом, надійшла неминуча потреба його зреформувати. Але Сойм се—краєва законодавча інституція. Хто панує в Соймі, той панує в цілій країні. Досі панували без перешкоди Поляки, зміцнюючи свій „Stan pasiadania“ при допомозі Сойму. Се панування вони хотять продовжувати далі без огляду на українські інтереси. Щоб хоч трохи уявити собі „настрій і намір“ поляків у Галичині, згадаймо історію Холмщини. Сю споконвіку Українську землю поляки виразно уважають землею польською і навіть в Росії, де вони самі зовсім не суть нацією пануючою, заявляють прикрі претензії до польонізації української території. Але поляки в Росії і поляки в Австрії се небо й земля. Навіть російські „Зубри“ супроти галицьких польських поміщиків можуть бути названі—дітьми. Галицький пан, а особливо на території Українцями залюдненій, — правдивий канчучник, феодал-кріпостник. Се страшна примара з середніх віків. Уявіть же собі, як відносяться сі люди до змагань українського народу до рівноправности! Ім дорівнюють польські шовіністи, які належать до так званої народової демократії. Сі польські націоналісти ще гіршої марки ніж група графа Бобринського, Меншикова то що. Між російськими поляками неможливо знайти щось подібного, бо сі, навіть у виданні пана Дмовського, все ж таки самі зазнають гнету національного і не пропові-

дують такої нелюдности, як ті. Отсі дві групи, які власне становлять у Галичині „все“, бо їм належать усі впливи й усі багатства Галичини, отсі дві групи суть глибокі й запеклі вороги розвитку Українського народу. Хоч треба зазначити, що хоробою панування над Україною „od morza do morza“ на підставі історичної Польщі, затроєні усі шарі Польського народу у Австрії.

Навіть соціально-демократи Польські супроти Українських домогань з'являються в ролі ворогів. Усі Польська нація у Галичині затроєна тепер ненавистю до Української нації за змагання її до самостійности й незалежности від Польщі. Коли ще геть перед сим з Українського боку вийшов проєкт, що Галичина була поділена на дві частини: Польську й Українську, щоб кожен нарід панував у своїй, що у Польській був намістником поляк, а в Українській—Українець—увесь Польський загаль з обуренням вилловився проти сього проєкту.

Уся Галичина, се Польська земля, кажуть поляки так само—як напр. Холмщина. Проти таких претензій Польських рішуче виступив Український нарід у Австрії. Се вже тепер не є нарід рабів, як то було попереду. Се нарід, який наважився скинути навіс панування чужинців і який хоче краще вмерти а ніж скоритись Польському пануванню.

В сю хвилину йде боротьба за скількість депутатських місць у новому зреформованому Соймі. Розуміється, як би поляки могли, вони б нічого не дали але крім сили, яку уявляє сам нарід Український, ще сила у Відні—се сила центрального Правительства, яке хоч і потурає раз-у-раз полякам, але змушені нині не попустити остаточно скривдити Українців. Отже починається торг. Хоч скількість українців і поляків у Галичині сливе однакова, але Українці ставлять скромні домагання, щоб їм дано було у майбутньому Соймі 33% усіх мандатів, се-бто третину, поляки ж навіть сього не дають, а тільки 26%, се-б-то, четвертину. Розуміється, на се Українці ніколи не згодяться

О. Слісаренко.

Не знаю де, за що, і як
Зів'яв, упав червоний мак
І вмиль збліднів, згорів, сконав,
В шовкових хвилях пишних трав.
Не знаю де й за що він вмер,
Бо вітер слід його затер.
Але про барвний мак між трав
Бурун-вертун легенду склав.
Багацько літ з тих пір пройшло,
Пісками луки занесло,
Але про мак і досі там
Вітри розказують піскам,
Як він сконав, згорів, упав,
В колишніх луках серед трав.

II. Джіакоза.

Гості.

З італійської мови.

Докінченне.

„Еге, тут трохи шумливо. Що діяти? Така вже паша праця. Треба скоритись. Притуліться до колони. Глядіть, не

вдартесь лишень і не попустіть, щоб течія вхопила вас. Інакше ви зробите добру подорож.

— О, я звик подорожувати.

„Чи в вас нема родичів у Англії? Може, ваша родина теж перепливла Ля-Манш і розійшлась по Європі, щоб рятувати серця? А як—ся має ваша родичка?“

— Бачте-бо, в мене є родичі, але не в Англії. Хто є родичка, я не знаю й мені до неї байдуже. Що доторкається Ля-Манша, то я перепливав через нього багато разів, коли хочеться. Тільки ж, коханий Пане, послухайте мене. Ви нівечите себе, ви.

„Знаю, знаю і мову й примовку знаю,—отказало Серце. Але нині мені байдуже до них. Побалакаймо про що-інше. Отже ви не знаємі з графінею Digitale purpurea з роду Foxglove? Ви нічого не відаєте про Foxglove?“

— Так, я чув про них,—відповів Strofantio із зневагою. Сі панове—наші конкуренти, але в їх менше сили, ніж у нас.

„Призвольте вже про се мені самому гадати“.

— Вони незносні, набридливі люди. Коли часто їх бачити, то від них нудить, а від нас ні.

— Вибачте, будь ласка, можна спитати, хто ви?

„Ми—Strofantio. Ми робимо менше енергійно, коли хочете, але досягаємо більших наслідків, бо не набридаємо. Хто знає нас, той нас часто кличе. Ми—гарні люди. Але послухайте мене, коханий пане, ви нехтуєте себе, ви занадто багато працюєте“.

пристати і от нині у старому Феодальному Союмі (Єдиному Польському Союмі, як люблять висловлюватися поляки, цілком зневажаючи Український елемент) відбувається епізод боротьби Українського народу за визволення з під польського пановання, — боротьби, яка тягнеться вже цілі століття. Боротьба ся не вгавала власне ніколи, лиш іноді ущуваючи, а іноді дужче розпалюючись. Се боротьба двох світоглядів: з одного польського боку — аристократично-олігархічного, а з другого — українського — демократичного. З того часу, як сучасна культура й життя висунули на поверх вагу демократії — українство дістало нову підставу в боротьбі з польонізмом. Стара се боротьба і про неї поет сказав:

Поки Рось ¹⁾ зоветься Россю

Дніпро в море ллеться,

Поти Серце українське

З польським не зживеться.

Даремне, найкращі члени обох народів намагалися погодити сі братні, але такі наскрізь ворожі собі народи. Заклики про братання лунали в повітрі, не знаходячи входу до глибини світоглядів обох народів. Тяжка й довга боротьба між обома народами ще тягтиметься довго. Але колись вона скінчиться. Се „колись“ настане тоді, коли поляки геть відкинуть свої претензії на Українські землі й обмежаться своєю етнографічною територією. Нехай зятимлять вони собі, що даремні їх заходи одержати на Україні відшкодовання за згублені в Познані позиції. Хай обернуть краще свої сили й енергію на оборону своїх „познаньчиків“, які ось ось згерманізуються. Хай не марнують своєї енергії на Україні... Але всі поради даремні. Боротьба енергійна, як їй призначено. І власне освічені та культурні члени обох націй повинні подбати хоч про те, щоб боротьба по змозі провадилась у культурних найменш важких для обох народів формах. Тоді швидче надійде час, коли, як мріє другий поет наш, „поляк подасть українцеві руку й чисте серце“.

¹⁾ Річка на Правобережній Україні.

А поки що хай голосно лунає та різка музика боротьби, що доноситься до нас із Галицького Союму через кордони, гори й ріки. Там виконується на ковадлі майбутня рівність і братерство обох народів.

М. М—ський.

Галерея сучасних діячів наших:

Композитор Минола Лисенко.

«Наша пісня, наша дума не вмере не загине — от де люде наша слава, слава України» — се сказав Тарас Шевченко. Так, справді, наша пісня, наша дума — у всій своїй чудовій пренепорочній предківській красі — не вмерла, не загинула і се зробив Микола Лисенко. Нині ми ще не маємо змоги, як слід, оцінити значіння Миколи Лисенко для історії нашого відродження національного.

Але се вже можемо сьогодні сказати: пісня поета й музика композитора були тією сцілющою та живучою водою, які пошматовану, змертвілу душу нації нашої до життя покликали. Двох чародіїв надіслала нам доля: один з них Лисенко. Звуками то ніжними, то суворими, то повними жалю та смутку, то перейнятими енергією та надією — будив баян наш у душах українців найкраще почуття в світі — любов до свого народу. Він брав наспіви далеких предків наших і розвинувши та перетворивши їх у горні душі своєї, повної любови, віддавав знов своєму народови у блискучій, чарівній оновленій формі.

Лисенко побачив світ на Полтавщині 1842 р., укінчив Київський університет, потім консерваторію у Німеччині. Написав опери й оперетти: «Різдвянну піч», «Тарас-а Бульбу», «Утоплена», «Енеїду», музику до слів Шевченка, Франка, Олеся то-що, величезні збірники народних пісень і багато інших творів чистої музики. Хто має нагоду ближче знати д. Лисенка, той не може не любити сю незвичайно делікатну, віжну душу нашого баяна. Але ся піжна душа буває і суворою, се тоді, коли вона бачить напасть на кохану Україну; тоді лагідні очі запалюються огнем і мечуть блискавиці. М. Лисенко належить

родичі в Африці виконують такі обов'язки, які не дуже шанують у Європі.

„Отже значить панове Kotvé не працюють над врятуванням людей?“

— Ні, ми допомагаємо Стрілам.

„Стрілам Кохання? О, кажіть, кажіть — стрепенулося Серце, яке відчуло себе зворушеним при тих спогадах.“

— Але ні, справжнім Стрілам, гарним Стрілам. Ми допомагаємо їм. Адже самі собі стріли не дуже міцні. Дряпак, ними зроблений, не завдасть великої шкоди міцному та сильному ворогові. Але ми подорожуємо на стрілі й лишаємо трохи нашого ества в дряпаці. І через де-який час ворог вибуває з війська.

„А приятель, очевидячки, живісінький та здоровісінький. Славно! Славно! Пане Kotvé. Се вдячна праця. Ви справді з благородного роду. А як вас перевезено в Англію?“

— Мені казано, що один англієць, професор з Единбургу, прочув про наше існування й довідавшись, що ми чинимо правосуддя (божественне правосуддя, бачте-бо) й маємо велику силу та владу, забажав з нами познаємитись. Се велике щасте для нас, що він зумів направити наші інстинкти на добрий шлях і облагородив нас.

„Англіїці — високоморальна нація. Але скажіть, будь ласка, ви облишили в Африці своє рукометство?“

— Цього вам не скажу, бо я ж живу далеко відтіля. Тільки не гадаю, щоб лишила. Та тепер ми благородні.

— Годі! Годі! Strofanto... чи ви не грецького походження?

„Ні, ми — африканці“.

— З самої Африки? там теж спасаються серця? Ви працювали в Африці? О, розповідайте! В мене є щирий приятель ув Абіссинії. Ви можете, чого доброго, зробити йому послугу.

„Ми зовсім з іншої частини Африки. Крім того в Африці, по правді сказати, ми працюємо не так, як в Європі“.

— О, я розумію. Ви — емігранти. Що ж, політичні причини?

„І так, і ні — відповів гість, трохи червоніючи. Бачте-бо, ми хочемо утворити собі ім'я“.

— Хіба ви його там згубили?

„Там нас теж знають, але на інше ім'я. Мене, наприклад, звать Kotvé.“

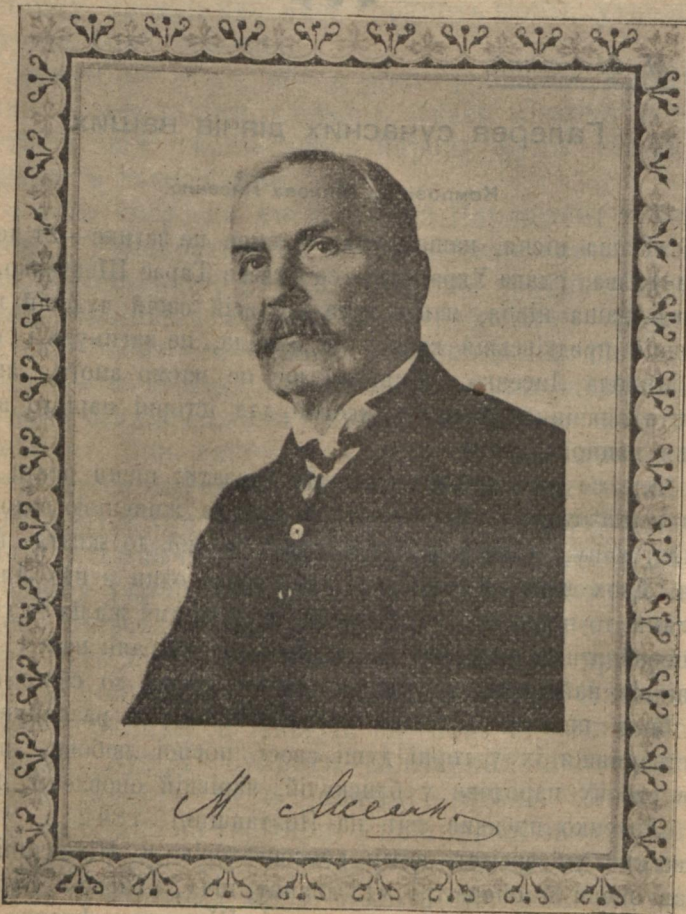
— Се гарне ім'я, краще ніж — Strofanto. Воно звучить менше штучно. Скажіть — лишень, пане Kotvé, через що ви виємігрували? Тільки дужче тримайтеся за ту жилу, бо впадете. Тут темно, але тепло — 38%. Ви обрали чудову діяльність як на африканця. Розповідайте мені свою історію.

Гаразд, але тільки послухайте мене. Ви нівечите себе, ви занадто багато процюєте.

„Розповідайте вашу історію, або ви полетите звідсіля, паче стріла“.

— Бачте-бо, я молодий і вихований в Англії, а через те не гаразд тямлю нашу історію. Я тільки знаю, що мої

до тих небагатьох українців старшої генерації, які сміливо оголосили себе українцями, не сховались у куток, не злякались прикостей і ціле життя з молоду тай до нині не уступили з зайнятої позиції, дарма що лякали їх усякі страхіття

й стрівали їх усякі кривди та прикrostи. Нехай же буде благословенне імя нашого Баяна і нехай на власні очі побачить він здійсненими ті ідеали, які укохав з молоду і якими згорів наші душі.

„А вже-ж, а вже-ж, се не викликає ніяких сумнівів. А тепер послухайте мене. Ви на добрім шляху, пане Strofanto Kotvé, й маєте право стремити до найвищих пошан, не зневажайте родини Digitale; вони—нудні люде, в них нема історії з стрілами, але вони походять з гарного роду. Познаємтесь із ними, бувайте одно в одного, йдїть навіть зараз же у слід за графинею.

— Що, Digitale тут? гукнув Strofanto з обуренням.

«Не тут, але близенько. Слухайте, дайте мені спокій. Ходїть-но по отсій великій алеї перед вами. Вона звється Аортою. Обїйдїть усе велике коло, пройдїть потім ще де-кільки ступнів і ви побачите лїворуч іще ширший шлях. Не заходьте в малі бічні заулки. Перша велика вулиця лїворуч. До речі, ви вмієте читати. Ся вулиця звється Ниркова Артерія. Ви побачите, що вона загачена навантаженими возами. Подорожуйте далі й не сумнівайтесь, що хтось потурбується там і про вас. Надто ви звикли подорожувати. Щасливої подорожі!

І, струсонувши тендітного пана Strofanto дуженько, Серце одїпхнуло його від колони й кинуло в течїю. Читач дозволить мені не проважати його в подорожі.

Нарешті Мозок дозволив собі де-який одпочинок. Побачивши поведження Серця з панею Digitale, вгледївши, що нема користи й з відвідин Strofanto, Мозок схаменувся й почав міркувати, що, коли він спиниться працювати, він може оновити

С. Дрімченко.

Наші музичні справи.

„Чудний наш народ—і сильний сумний... Мав героїв і ніхто їх не знав.
Утворив багатства пісні—сам її не знав.
(Вол. Вилличенко)

Більш як 25 літ тому у Харькові, під орудою відомої у ті часи оперного дїрежера, п. Еммануеля, в опері Харьківській (що була містилася на Катеринославській вулиці) виставлено (виконано) було оперу М. Лисенка „Рїздвяна ніч“.

О скільки пам'ятаємо, це був у нас єдиний сезон, котрий ми чули на рїдній землі, свою рїдну музику, утворену на рїдному сюжеті.

Пригадуємо також, що у Москві 1894 року довелося чути нам оперу того-ж музики нашого—«Утоплену» (Майська ніч), яка цілого сезона держалася в репертуарі й мала успіх.

Треба зазначити, що силами не оперовими, а артистами трупи Кропивницько—Старицького виконувалася одного сезону „Утоплена“ й у Харькові. Але виконання не могло бути відповідним твору, бо ролю оркестра оперового грали звичайні „музики“, які бувають по Українських трупах, а ролю співаків грали так само не артисти оперові, а ті-ж члени трупи, що мали голоси і могли співати...

Може спроба ввести у життя оперу українську була ще по де-яких мїсяцях, але ми того не знаємо. Можемо зауважити тільки, що дякуючи заходам композитора російської П. Чайковського, на Імператорськїм театрі прийнято було в репертуару опери Лисенка, але вони не могли виставлятися через те, що керовничі театру не згодилися виконувати її на Українськїй мові¹⁾.

Отже гадаємо, що більшість нашого громадянства не знає фактів, що ми подали. І через те майже в кожній сім'ї українськїй, ви почувете, як кажуть, що нема у нас своєї оперової музики... А як додати до цього, що є такі опери, які

¹⁾ Цікаво пригадати, що російські люде визнають можливим співати на французькїй мові, італїйськїй, німецькїй, але не на українськїй. Навіть читється часто-густо поміж російськими співаками ознакою музичного артистизму співати не по російськїму, а по італїйськїму.

сили, які Серце марнувало так божевільно. Крім того не було спромоги працювати з таким шумом у грудях.

По правді кажучи,—сам Мозок почував себе натомленим, як і його міністри, як бідолаха кавалер Мандрївний Нерв, нездатний тепер ні до якої праці, крім догляду за сумирними легеневиими міхами. Одна поважна думка, яку попередю багатьох разів відганяно, почала тепер раз-у-раз з'являтися посеред інших і казала:

— Надїшов час.

Мозок звикав до сієї думки, а сон—спокійний та відживляючий—по воленьки опановував ним. Думки стали мішатися і зникати, наче шелест крил птаха,—що відлітає.

Що доторкається Серця, то воно теж почало міркувати. Се велика річ для Серця, особливо для сього Серця, бо протязі 90 років воно тільки те й робило що рвалося по першому вражінню. Але годиться зазначити, що за 90 років воно вперше завважило свою нездатність продовжувати сю працю. Воно мчалось вперед, стрибало, потім відпочивало, і тепер у нього з'явилося чудне відчуття—не натомленості, але дивовання, що воно нерухливе. Ся обставина змусила Серце подумати не стільки за себе, скільки за других.

— Що вони без мене робитимуть?

І Серце почувало змилювання до того Мозку, якому воно почало визнавати де-які заслуги за те, що так часто він стрїмував його. Безперечно, що до такої хуткої та натомлюючої праці Серця не стало-б надовго навіть за-молоду. Воно завва-

не тільки не виставлялися, але й не друківані, то очевидно, що громадянство наше нічого не знає про цю галузь Української штуки.

Так само почуєте ви часто-густо, що ніби-то нема в нас й музики „доброї“ за для рояля, оркестру симфонічного то що.

Це з'являє — цілком сумне.

З одного боку — люде не чують своєї музики і кажуть, що її немає; з другого, кажучи отаке, не роблять дійсних заходів її шукати й прилюдно виставити.

Думаємо, не велика буде помилка сказати, що маса громадянства певна у тому, — ніби є у нас пісні, „зозуля“, та ті оперети ¹⁾, які виставляють по трупах українських та аматорських гуртах. Правда, — ще частина громадянства знає, що є кантата „Бють пороги“, але більшість її не чула не тільки в доброму виконанню, але й в ансамблю аматорському.

Чому-ж воно так, що громадянство наше, діти музичного народу українського, не чує й не знає своєї музики?

Не будемо балакати про саму музику, про її цінність, про її вагу й ролю в загальному репертуарі оперовому російському, позаяк про музику не зручно балакати: її треба демонструвати виконанням. Краще, здається, поміркувати над питанням про причини з'явища.

Цих причин, на наш погляд багато і де-які з них дуже складані, до того ж, вони мають величезну вагу і впливають на духовий розвиток не одного вже покоління дітей народу українського.

До розгляду цих загального характеру причин ми ще вернемося, а поки подамо де-кільки уваг з сучасного життя, власне про наслідки цього сумного становища музичної справи нашої в житті нашому.

Спитаємо себе, панове, — де ми можемо почути нашу музику? А ні в опері, а ні на симфонічному концерті, а ні

¹⁾ Оперети ці здебільшого уявляють собою надзвичайну мішанину пісень українських, з підробками, музично безграмотними, — навіть в стилі не тільки не українському, а й взагалі — не в слав'янському. Цікаво, що іноді побачите ви на афіші, — „Майська ніч“, „Чорноморці“ оп. Лисенка то що. Але вірте — ніякої музики Лисенка не почуєте; це підробок антрепрензьорський; там повикидано музику Лисенка, а замість неї понатикано пісень, та „романсів“ в аранжировці дирижерів тих безцясних „музик“, які їздять трупами.

жило, що навкруги нього усе тихо: шамотіння органів і маленька робота життя уцухла сливе цілком.

Мозок відпочивав вже де-який час, але маленька свідомість дійсності ще переховувалась у йому, де-які думки виливались ще в форму й з'являлися ще на вустах, які шепотіли слова, та вже тих слів ніхто з близьких не розумів.

Тільки вічно дбале Серце зрозуміло їх. Воно одно ще справді жило в тому тілі й зрозуміло, що Мозок мріє надійти йому на поміч і заспокоїти його. Йому вчулося слово: кофеїн. Серце розгнівалося й заколотилося дужче. Мозок зразу прояснів. Ліва рука, що досі лежала без життя вповодж тіла, тепер замірилась лягти на груди. Серце наважилось тоді забалакати.

— Ні, годі, мій коханий! Нині се даремне. Не муч мене довше. Се однаково не допоможе, але відбере в мене ті останні сили, які я хочу присвятити тобі, тобі єдиному. Тямиш, надійшов час.

— Я тямлю, відповів Мозок, я знаю.

«Надійшов час. І для нас обох. Ти не лякаєшся?»

— Ні, спокійно відповів мозок.

«Ти знаєш, що се таке?»

— Ні, я нічого не знаю.

«Як не знаєш? Ти ніколи нічого не знаєш! Я-ж, навпаки, я раз-у-раз усе знало, пам'ятаєш? Скільки разів ти мені казав «я не знаю», а я відповідало тобі: «я глибоко впевнене!» Ти сумнівався в ній, коли вона належалася тобі,

на вокальному концерті, а ні в мурах музичної школи; навіть (гірко й боляче казати!) а ні в сім'ї нашої.

Се-б-то значить, — ніде.

Так! В сім'ї, де діти одержують музичну освіту, дай Боже, щоб часто-густо почули ви взагалі *слав'янську* музику. А вже про українську не питайте!

Як влітку підете ви до концерту в садок Комерційного клубу, то там-о почуєте, що поміж музикою, дійсно симфонічною, виконують дрібниці (часом і дурниці), дрібнешких музик Вальдтейфелів і Компанії, все... що ласка почуєте... А про українську музику не питайте! Як зробите закид дирижерові або адміністрації про це, то на вас здивовано поглянуть і як нічого вам не скажуть, то це ще буде добре. А то ще й посміються.

Так і повинно бути. Чужі люде про нашу штуку не подбають.

Ні-ба є місця, є мури, де іноді ви можете де-що почути. Це вечори — концерти, що улаштовуються раз, чи два на рік, та «дівертисменти» українських вистав.

Але й тут одне лихо тільки! Перш усього всі скрізь що-року співають вам: «Дивлюсь я на небо», «Ой казала мені мати», «Отрадно сердцу здьсь», «Коли розлучаються двое», «Де ти бродив» то що. Іноді почуєте «Ой Дніпре», «Гетьмани».

Постійте, панове, перед афішою нашого концерту та послухайте — що які балачки йдуть поміж публікою.

— «От далися ім ці «Коли розлучаються».. що року одне співають! Коли вже вони справді розлучаться або надивляться на небо!»

І, майте на оці, не дивлячися на те, *йдуть* на концерт. Йдуть і слухають, бо хтять чути, хоч отаке, хоч теж саме, аби тільки почути щось *своє*.

І що року в порядках концерту українського — ціла морока. Треба «шукати» десь яких-сь добродіїв та панночок, які уміли б «що небудь» заспівати, та заграти таке, щоб воно було на слова українські, або мало щось спільне з мелодіями народу нашого...

Ще важче нашукати ансамбля або хора.

тобі одному. Вона вмерла за-для тебе, а ти все-таки не був в ній упевнений. Але я раз-у-раз знало і нині ще дужче, ніж попередку. Вона близько тепер від нас, а з нею й усі наші останні друзі того часу, як ми з тобою жили приязно, й ти слухав мене. Пойми мені віри.

«Вірю, вірю. Дякую».

І в'яла рука вняво заворушила пучками.

— Чого ти бажаєш тепер? —

„Мені-б хотілось писати“.

— Писати? Що?

„Мені-б хотілося написати про тую впевненість, яка з'явилася в мене тепер, про велике певне сподівання... Я ніколи не бачив того, що бачу нині“.

— Писати? Се нікому-б ніякої користі не зробило. Мозок інших людей не поняв би тобі віри, а серця вже знають се. Крім того як би ти міг писати? Невже ти уявляєш, що можеш писати або хоч диктувати? Ти перестав говорити, ти перестав існувати для всіх, крім мене.

„Я багато років працюю над однією книгою й міг би її укінчити завдяки сьому виявленню“.

— Нісенітниця! Кажу ще раз: ніхто не поняв би тобі віри. Знаєш, старому мозкові ніхто не поймає віри. Лиши книгу, як вона є. Се є твій відблиск. Той, хто її прочитає, сам знайде докінчення її. Годі тобі дбати про твої книги. Тепер їхня черга про тебе подбати. Ах! як давно зробилися ми чужими одно до другого. Для кого ти жив увесь сей час?

Думаємо, що з практичного боку, лихо в тому, що не маємо ми на рідній країні, а ні рідної школи, а ні товариства музичного, або взагалі товариства штуки, не маємо офіційно своєї хати, свого гурта, де могли б провадити нашу музичну справу.

Як не поклопочемося самі заснувати якесь музично-артистичне товариство, то ніколи не буде в нас ні співаків, ні хористів, ні музик, знайомих з українською літературою музичною.

Київський.

Українське життя в 1911 р.

Минулий рік, який би він не був сіруватий, прибавив все ж таки сили для початого грандіозного будинку українського відродження. Бувало лихо, бувало й добре... І як про те, так і про друге, ми повинні хоч коротенько сказати в своєму огляді українського життя за 1911 рік. Почнемо з політично-громадського життя.

В Галичині велику увагу викликав відомий процес «101», з приводу завірюхи у Львівському університеті. Ждали хоч де-якої справедливості від польського суду, але польський шовінізм узяв гору. Пануюча нація не йде на зустріч українським домаганням. Справа українського університету, яка ведеться вже де-кілька років, здається повинна була вже скінчитися задоволенням культурних потреб українського люду. Та не така вже запеклість ворогів, щоб налагодити сю важливу справу: Австрійський уряд тільки те й знав, що обіпав, а галицькі поляки додають всіх заходів, щоб вищого українського наукового огнища не було. Галицький сейм нічого не зробив для українців, та до того мало й працював, бо боявся боротьби українців за справедливішу виборчу реформу. Він так-таки й залишився польським, не зважаючи на те, що пів Галичини населена українцями.

Така приблизно політика велася і в Російській Державній Думі. Давно вже визначні педагоги й громадянство побачило, що без рідної школи не може бути на Україні путя-

Я раз-у-раз жило для тебе, працювало для тебе, безупинно гріло й годувало тебе. Ти працював, ти витрачав свої сили на відпочинок, а я відчувало тебе й раз-у-раз про тебе мало відомість через кров, що від тебе обливалося. Я вже давно знаю, що в тебе є дрібнеселькі крихкі артерії, які-б разірвалися, коли-б я хоч трошки напружилось. В одну хвилину все було-б для тебе укіпчено, але я завжди тебе шанувало, як володаря й брата, тим часом, коли ти вже скільки років командуєш мною, наче струментом. Чом ти так робив?

„Ти змушувало мене занадто багато страждати. Ти хвилювало мене, не даючи спокою“.

— Але хто розважав тебе, хто підтримував в тобі життя? Озирнись: твоє життя, твоє довге життя позад тебе. Згадай про його, переглянь його все, а що ти побачиш? Що бадьорило, розважало, й зворушувало тебе? Тільки ті хвилини, коли я було коло тебе близько й дуже колотилось. Що лишилось у тебе від дитинства? Тьмяні спогади про радощі, соляний промінь у садку, поцілунок матусин, іграшка, розважна порада батьківська. Згадай молодість, надії, насолоду життям, красу всього баченого, сп'янілість молодощів. Згадай про натхненні хвилини, які рішили твою й мою долю, згадай про палкі слова, які вона тобі казала колись, привабивши тебе далеко від людей у затишний куточок посеред руїн та сухого гілля. Ти пам'ятаєш се? Що ти згадуєш? Ніжне, гаряче личенко, блакитне небо, шум водоспада долі, а головне—моє швидке, швидке колотіння, що перешкоджало тобі розмовляти й душило

щої освіти, одначе Дума і пальца об палець не вдарила, щоби щось зробити вв'язному напрямі. Зате увесь рік ішла боротьба за населену українцями Холмщину. Боролися дві сторони—польська й російська; одній хотілося, щоб Холмщина була ополячена, другій—щоб обвеликоросена. І тільки мовчала третя сторона—українська, із за якої боролися два господарі.

Російська націоналістична преса, так само як і вшепольська, почала присвячувати більше уваги українському рухові, для того, щоб всякими способами чистими й нечистими, боротися з ним. І ніколи досягали свого: досить хоч би згадати заборону «Кобзаря», який п'ять років перед тим вільно розходився у Росії. Досить хоч би ще згадати, що дякуючи «Ківялянину», «Нов. Вр.» і К^о, у Київ не були допущені на Шевченкове свято гості з Галичини.

Шевченкові свята взагалі викликали велику увагу суспільства. Майже вся Російська преса і почасти західно—європейська відгукнулася з приводу 50-літнього ювілею українського генія. І відгукнулася, коли не рахувати чорної преси, дуже приємно, з повагою до українського національного велетня. Ті ж таки свята були причиною й більших грошових зборів на пам'ятник Шевченкові у Києві, так що з кінцем року фонд перейшов уже за сто тисяч рублів.

Коли озирнутись на літературно-мистецьке життя, то ми побачимо що з сього боку 1911 рік був далеко щасливішим для українців, ніж з боку політично-громадського.

Почнемо з критики, бо вона є найкраща ознака культури. Досить узяти п. Євшана, щоб по його критичних працях ми могли мати якесь розуміння про нашу літературу. Досить переглянути роботи п. Єфремова, щоби побачити наше сучасне життя, його хиби й достатки. Як один так і другий, кидають в ряді цікавих статей не одне освітлення на наш культурний рух. Окрім того п. Єфремов наділив нас великою книгою—«Історія Українського Письменства». Книга ся викликала й викликає багато уваг як в Російській так і в Українській пресі. Сією книгою п. Єфремов викликав багато опонентів таких як Дорошенко, Могилянський, Славінський, Офі. Один з них—п. Дорошенко в останній книжці «Літературно-Наукового Вістника» дав велику ґрунтовну критичну статтю

тебе. Я—великий молот, що вковує монету спогадів. Ти страждав, се правда, але я страждало дужче ніж ти! шукав і знаходив розвагу, ти заглиблювся в міркування, ти ганяв за іншими постатями. Але я лишалося з моїми стражданнями. В їх самих я шукало втіхи й розваги, для них я жило. І з того часу, як ти обернув мене страждати на самоті, а сам віддався науці, що ти зробив? Чи повертаються тепер до тебе твої міркування, чи подають вони тобі радість? Чи живуть вони з тобою? Чи одпочиваєш ти з ними? Ні тай ні! Я само лишилося твоїм останнім приятелем, я само розважаю тебе, я само підтримую в тобі віру та надію. Ти можеш тепер тільки віддатися мені, щоб я тебе колисало! Твоїй владі надійшов кінець. Твої міністри зникли. Світло, яке ти бачиш, передається тобі—не через очі, тепло не від сонця, музика—не від людей. Світло, тепло, згуки—ти одержуєш від мене. Аж ось коли вернулась до нас обох квітуча молодість. Ти живеш за—для мене й у-купі зі мною. Починається знову колишнє життя. Чого ти хочеш тепер?

„Відчувати тебе й спати“.

— Спи, а я дбатиму про тебе. Cor ultimum moriens.

Переклад *Комила*.

на працю Єфремова. Але все ж таки «Історія Українського письменства» являється кращою із кращих, які досі написані по сій часті.

На полі публіцистики визначне місце займає проф. Михайло Грушевський з своїми статтями «На Українські теми» (у «Віснику»): Всяка більш визначна подія, всяка сторона нашого життя яскраво освітлюється під пером здорового критичного розуму проф. Грушевського. Щоби не розкидатися, згадаємо тут і про популярну «історію України» вельми-шаповного професора. Се велика, чудово написана й багато ілюстрована праця про нашу довговічну історію.

В літературі почесне місце зайняли Леся-Українка, Коцюбинський, Олесь, Винниченко і Чупринка. Леся-Українка своїми речами пагадує нам чудову пальму в наших горнищах. Вона являється найбільш класичною письменницею в українській літературі. Матеріал бере в давньому житті, але в її творах ви можете бачити сучасне життя. Коцюбинський—се сама арфа, що вирає органічно з самою природою. Він уже давно відомий талановитий український письменник; в минулому році видані твори його за останні 3—4 роки. Винниченко випустив IV том своїх чудових оповідань і написав де-кілько п'ес.

У 1911 р. з'явився III том поезій молодого ще, але дуже визначного поета Олесь, й два томики—Чупринки. З молодих поетів—се два світильники чистої поезії. Як вода капле ласкаво на камінь й непомітно довбе ямку, так і пісня Чупринки капле на нашу душу і зоставляє слід чогось так рідкого в нашій житті. У Олесь, навпаки, ми відчуємо не ритмічність капель-слів, а голос пророка, що несе скрижалі своєму обездоленному краєві.

Наша література так росте, що починає цікавити вже сусідів. Шевченка перекладають на німецьку й російську мову; Франка, Коцюбинського, Винниченка, Кобилянську, Яцкова перекладають на російську, чеську, польську, німецьку, французьку, шведську мову. Про нас польський публіцист Л. Василевський написав цілу книгу: «Українці й український рух», російська преса більше звернула уваги на українські завдання. Те все каже, що ми таки підводимося.

З музики з більш помітних річей, 1911 рік обдарував нас «Енеїдою» Лисенка й «Роксоляною» Січинського. «Енеїда» ще й досі дивує нас, і ми не знаємо ще й досі вноні тих скарбів, які вложив у неї Котляревський. «Роксоляна»—галичанка султанша—твір Дениса Січинського, безталанного нашого композитора, що вмер з голоду в XX віці! Обидві річі—се дві опери нашої музики, музики своєї, багаті.

1911 рік дав де-що і з поля малярства та архітектури.

Набувають все більше та більше значіння такі художники, як Васильківський, Красицький, Жлаха, Труш. Про Українську архітектуру почали писати навіть і по російських часописах. Привід до цього дало Полтавське земство з своїм будинком в Українському стилі. Його слідами пішли й інші інституції та приватні особи. В минулому році Українська архітектура збагатилася такими більш визначними будинками, як школа імени Грушевського у Києві, дім проф. Грушевського там же, будинок п. Бойка у Харкові, будинок інженера Хреникова в Катеринославі і крім того вже прийнятий проект фасаду художньої школи у Харкові.

Кость Бунчук.

Сумні звістки.

Про долю наших земляків—переселенців Харківської, Полтавської й Чернігівської губернії, які тепер страшенно голодують на Далекому Сході, «У. Р.» повідомляє: Завідуючий 3-м переселенцьким підрайоном Кустанайського повіту те-

леграфує Тургайському Управлінню Червоного Хреста, що в с. Смайловському від голодного тифу мруть переселенці; студент-медик д. Сатурин телеграфує тому ж Управлінню, що у с. Динисівському діти мруть від голоду, що наші бідні й голодні селяне—переселенці *продають дітей киргизам*. Тургайське Управління Червоного Хреста з свого боку оповістило Головне Управління Ч. Хреста.

Офіційно проста звістка, але яка страшна трагедія ховається за цими зовсім офіційно—простими стрічками: страшне, штучне підвищення цін на землю, незримий, але стихійний «Drang nach Osten» примусив наших земляків кидати свої попелища, рвати ті дорогі з'язки, які місцева історія та родинна традиція виробила на протязі століть, і нести свої сили, свою жвавість, свою бадьорість у далеку країну. Там наші земляки гадали одбити хоч трошки більшенький шматочок хліба у лихої недолі; «Зелені Клини» були якімись символами надії, коли не на краще, то хоч на полегшане життя, і ось тепер ці «Зелені Клини» клином смерти вбили у груди переселенця, який навіть повинен дітей своїх продавати у неволю киргизам, щоб здобути хоч на час того страшного хліба, який всеж не захистить від голодної смерті! Ми чули не раз, що татари продають своїх дівчат у часи скрутної доби, але продають своїм єдиновірцям до шлюбу; а це у-перше ми зачуваємо, що й православні християне продають у неволю дикунам-киргизам своїх рідних діток. До якого страшного морального занепаду мусить дійти людина, що вона повинна пережити, щоб зважитись на це, щоб дійти до цього дитиножерства, бо це ж дійсне дитиножерство! Невже наше громадянство не відгукнеться на це страшне лихо! Невже ваші матері-українки, дивлячись на своїх вихованих рожевеньких діток, ні на хвилину не замисляться і не уявлять собі того страшного становища, у якому опиняться ці маленькі християнські невольники, яких продано у киргизьке рабство, і не прийдуть над опомогу голодним братам. Ми думаем, ми навіть певні, що цього не буде. Що Харківське громадянство завжди чуло до кожного лиха й на цей раз відгукнеться й понесе свою лепту.

Жертви сі можна нести у «Харківській Губернській Комітеті», який має дозвіл збирати датки, про що оголошено по часописах.

Хто хоче абірати гроши, повинен поклонотатися про дозвіл.

Де Павло Овчаренко?

Харківська тайна.

30 червня (юля) 1909 р. Павло Овчаренко, маючи при собі 1100 карб., виїхав ранішим (Катеринославським, о 9 годині) поїздом з Мерефи на Харків. Поїхав він, щоб заплатити боргу 1000 р. Косенкові у Харкові, а на 100 руб. закупити краму для своєї крамнички у Мерефі, бо Павло Овчаренко був крамарь.

Від—тоді жінка більше не бачила його. Відомо, що Овчаренко доїхав до Харкова, бо на залізничім двірці (вокзалі) у Харкові його бачили свідки. Ще відомо, що з двірця Овчаренко вийшов пішки і біля Олександрівської Гостинниці його бачили з якимсь невідомим чоловіком, коли саме вони в двох простували до Катеринославської вулиці.

З того часу ніхто Овчаренка не бачив більше. Де він є і чи він живий, чи його вбито, відомостей нема.

12 Липня 1909 року дружина Павла Овчаренка Ганна Овчаренчиха одержала з почти листа, писаного на машинці, штемпель—Харків—приблизно такого змісту:

«Не турбуйтеся, ваш чоловік цілий і неушкоджений, але на викуп—4 тисячі—не згоден. Коли продержимо тижнів зо два, напевне згодиться. Поліція Вам не допоможе. Коли преслідуватимуть, завеземо далі».

У листопаді 1909 року в Мерефі з'явилася стара баба, на імення Параска, й почала розпитувати, де живе жінка Малолітнього (так по вуличному звать Овчаренка)?

Знайшовши жінку, каже до неї: «Твій чоловік живий! Мені, каже, не одного траплялося визволяти». Вона подала свою адресу тай пішла. Овчаренчиха гадала, що то якась ворожка і через те не звернула на неї уваги.

Через три дні стара знов з'явилася. «Я до тебе з радістю! Вітанне тобі від твого чоловіка. Він є у Верещаківці».

— Що се за Верещаківка?—спитала Овчаренчиха.

«У Харькові за царськими конюшнями по Сумській вулиці... Господар його держить. Я сама його бачила». А на запит жінчин, стара розписала, який він і в чому вдягнений. Помилка зайшла тільки про сорочку. «Сорочка не біленька в смугах, а сіренька», сказала стара. Коли Овчаренчиха завважила се, то стара відказала: «Поміркуй, скільки часу вже він у тій самій сорочці... Отже, коли хочеш, хай іде зі мною твій старшенький син (хлопчик 14 років), а ввечері він повернеться з батьком. Я сама проведу його».

Овчаренчиха злякалася й сина не наважилась пустити. «Поїду я сама», каже до старої. «Гаразд, каже стара, тільки не треба урядника брати. Май на увазі, додала стара, що його взято через помилку, його випустять». Нотім стара пішла. У вечері знов вернулася і почувала в кухні в Овчаренчихи. У-ранці вона дозволила Овчаренчій узяти з собою небожа. Під іменем небожа поїхав з ними урядник. Вже в вагоні стара його візнала тай каже: «ти—поліція».

По виході з вагону повела стара через Холодну Гору, далі озирнувшись тай каже: «онде твій небіж іде за нами». Тоді урядник почав ховатись. У поле з старою Овчаренчиха не сходилла йти, через те вони вернулись на Катеринославську вулицю. Стара каже: «я не показала тобі чоловіка, бо за нами сліжено!».

7 березня 1910 року небіж Павла Овчаренка—Сергій Жибка одержав листа, в якому від нього вимагали невідомі, щоб він дав 3 тисячі, бо інакше жде його «темна карета». На листі наче-б-то було приписано: «Сергію! видай ім потрібну суму грошей, щоб ти не страждав так, як я. В. П. Овчаренко».

9 мая 1910 року хтось подзвонив по телефону у Мереф'янську волость, питаючи в сторожа: «чи приїхав Овчаренко?» Той не зрозумів:—Хто?, перепитав. «Ну, Малолітній... Перекажіть жінці, що гроші пропали (чи пропали—сторож гаразд не зрозумів).

Се був остатній раз, що про Овчаренка згадано. З того часу ніяких відомостей. Іде третій рік, як відбулася ся драма. Зникла жива людина у великому городі. Ся правдива історія цікавіша, ніж оповідання Конан Дойля. Але нема Шерльока Гольмса, щоб розгадати тайну...

Отже хто подасть безпосередно до редакції «Снопа» певні й нестемненні відомості про Павла Овчаренка, се-б-то: коли він живий, то де він, а коли його вбито, то при яких обставинах,—тому буде виплачено в редакції «Снопа» 300 руб., призначених для цієї цілі людиною, що хоче сю тайну дізнати.

НОВИНИ.

«Українець в міській раді (городській Думі) в Вінніпезі (в Америці). Українці, які живуть аж у Америці з часом завойовують собі все більшу культурну силу. Оце недавно в Вінніпезі при виборах до міської ради (городської управи) пройшов між іншим і український кандидат Ф. Стефанік.

«В українській газеті «Свобода», що виходить в Америці, надрукована така оповістка:

«Повне справозданне про втечу Мирослава Січинської з тюрми одержить кожний, хто пришле 5 центів на адресу: «Robotchuj Narod», Box 3542, Sta B, Winnipeg, Man». («Свобода» за 7 грудня, ч. 49).

«По вищих школах. Перед Різдом українська студентська громада Петербургського технологічного інституту улаштувала український вечір, який удався як найкраще. На вечорі було багато представників Петербургського громадянства, депутатів Державної Думи, представників польського й білоруського студентства.

«Віча в Галичині. Після обструкції в Галицькому сеймі (див. № 2 „Снопа“) по всій Галичині відбуваються численні українські місцеві віча, з приводу виборчої реформи до Галицького сейму. Резолюції відсилаються до президента міністрів у Відень.

«З української літератури. Видавництво „Дзвін“ випустило 1-й том поезій відомого українського поета—Миколи Вороного.

«Нові часописи. На Буковині (в Австрії) почала виходити нова українська часопись „Нова Буковина“ в двох виданнях: одне—тричі на тиждень, друге—раз.

«У Львові почала виходити перша українська періодична часопись, присвячена санітарно-гігієнічним справам—„Здоров'я“.

Редактор М. Біленький

Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

ШУКАЮТЬ НЯНЮ українку, звертатись по адресі: Харків «3-е Общество Взаимного Кредита», д. Щеклєва, по Університетській вул., д—ів П. Ткаченкові. 2—1

АЛЬБОМИ КАРТИН

російських та закорд. майстрів ДЕШЕВО прод., гідні для бібліот. та віталень лікарів та адвокатів УКРАЇНЦЯМ ЗНИЖКА. Чернишівська 30, ґ. Сердюк 2—3 год. дня; тел. 19—30. 3—1

Паровий Плуг-Самаход та дві гарнітури парових молотилок дешево продаються в маєтку д. В. Хреннікова—Новомосковський повіт Катеринославської губернії. 2—1

Приймається передплата на 1912 р.

на літературно-громадський український місячник

УКРАЇНСЬКА ХАТА.

Працюють в журналі кращі сили

На рік 4 руб., пів-року 2 руб. Окрема книжка 35 коп.

Хто пришле цілорічну передплату, той одерже в додаток БЕЗПЛАТНО три книжки: М. Євшан—Під прапором мистецтва, М. Сріблянський—Жертви громадської байдужости, А. Товкачевський—Утопія і дійсність.

АДРЕСА: Київ, Бульварно-Нудрявська 16. 3—1

Можно замовляти з англійського, французького та російського краму в магазинах

Бр. КАРПОВСЬКИХ

ОДЕЖУ: ЦИВІЛЬНУ І ВІЙСЬКОВУ.

Величезний вибір брилів, шапок, капелюхів, хутряних жіночих брилів, рукавиць і шалів
Адреса: Харків, Катеринославська в. № 4 і Університетська горка. Тел. 638.

О-т то грамофон !!

Як зайшов я до Торського.

Грамофони там почув,

Став я иншим чоловіком,

Наче я в раю побув.

Як всі люба там співають

Що за гарні голоси,

Які там музики грають,

Справді, пучечки зісї!

Дав присягу перед Богом:

Тільки грошей зароблю,

Зразу в лавці я Торського

Грамофон собі куплю.

Накуплю собі пластинок,

Тай дешеві там вони!

І які вони хороші!

Кращих, справді, не знайти!

У Торського купити можна,

Що душа лиц забажа,

І скажу я всім знайомим

„Усім Торський уважа“

Гей, до Торського ідіть!

Університетська вул. проти Рибної, в Торгівлі М. К. Торського.

Тел. № 1149.

5—1